

ย้อนพินิจเหตุการณ์ควังจูกับพลวัตประชาธิปไตยเกาหลีใต้

นิตี เนื่องจำนงค์¹

บทคัดย่อ

บทความนี้ทำการย้อนทวนการศึกษาที่มีอยู่ในปัจจุบันเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ควังจูในปี 1980 และประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ ในประเด็นนี้มักจะเข้าใจกันเป็นการทั่วไปถึงความสำคัญของเหตุการณ์ควังจูที่มีต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ในปี 1987 อย่างไรก็ตาม ยังคงมีงานจำนวนน้อยที่ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูและพลวัตประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ ซึ่งครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในปี 1987 และการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยภายหลังปี 1987 จนถึงปัจจุบัน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิด “เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน” บทความนี้ชี้ให้เห็นถึงผลของเหตุการณ์ควังจูที่มีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ในสองลักษณะ ประการแรก เหตุการณ์ควังจูได้ปลูกฝังความรู้สึกถึง “บาปกำเนิด” ในจิตใจของคนในกองทัพ ซึ่งส่งผลตามมาทำให้จำกัดทางเลือกในการใช้กำลังปราบปรามขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย แง่มุมนี้เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในปี 1987 ประการที่สอง เหตุการณ์ควังจูได้สร้าง “ความทรงจำร่วมของคนในรุ่น” และ “พันธกรณีในทางศีลธรรม” ที่จะต้องจัดการกับประวัติศาสตร์ความอยุติธรรมดังกล่าว ดังนั้น สาธารณชนจึงได้ทำการแปลงเปลี่ยน “ความคับข้องใจ” ให้กลายเป็น “ขบวนการทางการเมือง” ที่เคลื่อนไหวอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อเรียกร้องให้เกิดการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน แง่มุมที่สองนี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากต่อการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตย

คำสำคัญ: เหตุการณ์ควังจู เกาหลีใต้ ประชาธิปไตย ความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน

¹ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร <Email: nithi27@yahoo.com>

Revisiting the Gwangju Incident and the Dynamics of Democracy in South Korea

Nithi Nuangjamnong²

ABSTRACT

This article reassesses the existing studies on the relationship between the 1980 Gwangju Incident and democracy in South Korea. It is publicly assumed that the Gwangju Incident was important to South Korea's transition to democracy in 1987. However, there are only a few works studying the connection between the Gwangju Incident and the dynamics of democracy in South Korea, which cover both the democratic transition in 1987 and democratic consolidation after 1987 until now. By employing the 'transformative event' concept, this article demonstrates the effect of the Gwangju Incident on democratization in South Korea in two aspects. First, the Gwangju Incident has imprinted the 'original sin' in the mind of the army, which in turn limits the choice of using force to oppress democratic movements. This first dimension is an enabling factor in the success of the democratic movement in 1987. Second, it creates a 'generational memory' and 'moral obligation' to address past injustices. Hence, the public has converted this grievance into incessant political movements calling for the establishment of 'transitional justice'. This second aspect is instrumental in the consolidation of democracy.

Keywords: The Gwangju Incident, South Korea, Democracy, Transitional Justice, Transformative Event

² Department of Political Science and Public Administration, Faculty of Social Sciences, Naresuan University <Email: nithi27@yahoo.com>

ความนำ

การเคลื่อนไหวของประชาชนในเหตุการณ์ควังจูเมื่อเดือนพฤษภาคม 1980 ที่ตามมาด้วยการปราบปรามอย่างรุนแรงโดยรัฐบาลเกาหลีใต้ จนทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก มักจะถูกมองว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ ความสำคัญของเหตุการณ์ดังกล่าวที่มีต่อประชาธิปไตยในเกาหลีใต้เห็นได้จากการเปลี่ยนแปลงชื่อเรียกเหตุการณ์ดังกล่าวที่แต่เดิมในช่วงก่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย รัฐบาลเผด็จการอำนาจนิยมในเกาหลีใต้เรียกเหตุการณ์ดังกล่าวว่าเป็น “การลุกฮือ” หรือกระทั่ง “การกบฏ” ต่อมาหลังจากการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย รัฐบาลคิมย็องซัม (Kim Young-sam) ได้เปลี่ยนชื่อเรียกของเหตุการณ์ควังจูว่า “ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย” พร้อมกับสร้างอนุสรณ์สถาน สุสาน และประกาศให้เป็นวันหยุดราชการ ขณะเดียวกันเมืองควังจูเองก็ถูกมองว่าเปรียบเสมือนกับ “เมกกะของขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย” (Mecca of democratic movement) (Katsiaficas, 2012) และเมืองแห่งสิทธิมนุษยชน นับตั้งแต่ ปี 2000 เป็นต้นมา เมืองควังจูได้จัดให้มีการมอบรางวัลด้านสิทธิมนุษยชนทุกปีในช่วงเวลาของการครบรอบเหตุการณ์ควังจู

แม้ว่าทุกฝ่ายจะตระหนักถึงความสำคัญของเหตุการณ์ควังจูที่มีต่อการเปลี่ยนสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ควังจูกับพลวัตประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ยังคงค่อนข้างมึนงงที่ศึกษาไม่มากนัก งานที่มีอยู่ได้นำเสนอแง่มุมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานของคิมย็องช็อล (Kim Yong Cheol) ที่ชี้ว่าเหตุการณ์ควังจูส่งผลต่อการสกัดกั้นการเข้ามามีอิทธิพลของกองทัพในทางการเมือง (Kim, 2003) หรืองานของพัคซุนช็อก (Park Soon Seok) ที่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทางความรู้สึกระหว่างขบวนการเคลื่อนไหวควังจูและขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ปี 1987 (Park, 2021) หรืองานของโชจุงกวัน (Cho Jung Kwan) ที่ชี้ว่าเหตุการณ์ควังจูส่งผลในเชิงลบต่อความชอบธรรมของรัฐบาลช็อนดอฮวัน (Chun Doo-hwan) และเสริมพลังให้กับฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตย (Cho, 2003) อีกกลุ่มงานที่ไม่ได้เชื่อมโยงกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ควังจูกับประชาธิปไตยโดยตรง แต่มีความเกี่ยวข้องโดยอ้อมคือ งานที่ศึกษาการดำเนินคดีควังจูที่ส่งผลต่อการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน (โปรตุเกส West, 1997; Han, 2005; Cho, 2007; Lee, 2017)

งานเหล่านี้แม้ว่าจะมีประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูและพลวัตประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ แต่ยังคงมีข้อจำกัด

บางประการ ได้แก่ *ประการแรก* ปัญหาในแง่ของความเชื่อมโยงในทางตรรกะระหว่างการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้กับเหตุการณ์ควังจู โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่า เหตุการณ์ควังจูเกิดขึ้นก่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ถึง 7 ปี ต่อประเด็นนี้ ที่ผ่านมางานที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยมักจะทำให้ความสำคัญเหตุการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นก่อนหน้าการเปลี่ยนผ่านไม่นานนัก โดยเฉพาะเหตุการณ์การเคลื่อนไหวในเดือนมิถุนายน 1987 และเป็น “ตัวจุดประเด็น” อารมณ์และความรู้สึกของประชาชนให้ออกมาเคลื่อนไหวบนท้องถนน *ประการที่สอง* งานส่วนมากมักจะมุ่งเน้นศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ควังจูกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยหรือการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยเพียงแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ดังเช่นงานของโซจุงกวัน และพักซุนช็อกที่ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย (Cho, 2003; Park 2021) เป็นต้น งานที่ศึกษาพลวัตในทั้งสองด้านยังค่อนข้างที่จำกัด

บทความนี้ต้องการนำเสนอแง่มุมใหม่ผ่านการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูและพลวัตการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ที่ครอบคลุมทั้งการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ปี 1987 และการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยภายหลังจากการเปลี่ยนผ่าน ในการดำเนินการดังกล่าว บทความนี้ได้ประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่อง “เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน” (transformative events) โดยจะชี้ให้เห็นว่า แม้ว่าเหตุการณ์ควังจูจะยุติตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 1980 แต่ผลของเหตุการณ์ดังกล่าวยังคงสืบเนื่องมาจนกระทั่งปัจจุบัน และส่งอิทธิพลต่อพลวัตการพัฒนาประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ในหลากหลายลักษณะดังต่อไปนี้ *ประการแรก* โศกนาฏกรรมที่ควังจูส่งผลตามมาทำให้ภาพลักษณ์ของกองทัพและรัฐบาลทหารย่าแย่ลงอย่างมาก ทั้งต่อคนเกาหลีใต้และต่อสังคมระหว่างประเทศสำหรับทหารในกองทัพแล้ว เหตุการณ์ดังกล่าวเปรียบเสมือนกับ “บาปกำเนิด” หรือ “ตราบาป” ด้วยเหตุนี้ เหตุการณ์ควังจูจึงส่งผลตามมาต่อการ “จำกัดทางเลือก” ในการปราบปรามประชาชนของกองทัพและรัฐบาล เพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์ “ซ้ำรอย” กับควังจู ในแง่นี้เหตุการณ์ควังจูจึงส่งผลในเชิงบวกต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในปี 1987

ประการที่สอง เหตุการณ์ที่เมืองควังจูได้สร้าง “ความทรงจำร่วมของคนในรุ่นนั้น” เป็นความทรงจำบาดแผล แต่เป็นบาดแผลที่ไม่ต้องการที่จะลืม หากแต่ต้องการที่จะหาทางสมานด้วยการ “ชำระประวัติศาสตร์” และ “สานต่อจิตวิญญาณและภารกิจ

ที่ยังไม่ลุ่ลวงให้สำเร็จ” จากแรงขับเคลื่อนดังกล่าว เหตุการณ์คว้งจูจึงเป็นศูนย์กลางในความพยายามผลักดันให้เกิดการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ดังจะเห็นได้ว่า แม้หลายรัฐบาลจะออกมาแสดงท่าทีขอโทษ ฟันคั้นเกียรติยศ และคักคัศรี (สร้างอนุสาวรีย์ เปลี่ยนชื่อเรียก ฯลฯ) ตั้งคณะกรรมการสืบหาความจริง รวมถึงการออกมาตรการชดเชยและเยียวยาให้แก่ญาติผู้เสียชีวิต แต่ขบวนการเรียกร้องความยุติธรรมต่อเหตุการณ์คว้งจูยังไม่หยุดเคลื่อนไหวจนกว่าผู้ที่กระทำผิดต่อเหตุการณ์นี้จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ในท้ายที่สุดเกิดการรวมกลุ่มของตัวแสดงในภาคประชาสังคมและพลเมืองทั่วประเทศเพื่อกดดันให้รัฐบาลคิมย็องซัม และรัฐสภายอมผ่านกฎหมายพิเศษเพื่อดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และนับเป็นการเคลื่อนไหวครั้งใหญ่ที่สุดนับตั้งแต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยในปี 1987 เป็นต้นมา ความสำเร็จในการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านนี้เองที่เป็นหัวใจสำคัญของ การสถาปนาความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ เป็นตัวอย่างที่ทำให้เห็นถึง “ผลลัพธ์ของการยึดอำนาจและปราบปรามประชาชน” และเป็นการปลดชนวนภัยคุกคามที่สำคัญที่สุดของประชาธิปไตยเกิดใหม่นั้นคือการยึดอำนาจ

ในการขยายความข้อเสนอทั้ง 2 ประเด็นข้างต้น บทความนี้จะเริ่มต้นจากการนำเสนอแนวคิด “เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน” จากนั้นจะกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์คว้งจูกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย และการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ตามลำดับ ก่อนที่ในที่สุดท้ายจะสรุปภาพรวมถึงความสำคัญของเหตุการณ์คว้งจู

แนวคิดเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน

ในทางสังคมศาสตร์ที่ผ่านมามักจะไม่ค่อยให้ความสนใจกับ “เหตุการณ์” หนึ่ง ๆ มากนัก สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดมาจากแนวโน้มที่จะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมบนฐานของระดับการวิเคราะห์ในเชิง “โครงสร้าง” หรือ “ตัวแสดง” เป็นหลัก จากความโน้มเอียงดังกล่าวทำให้มีแนวโน้มที่จะมองว่าเหตุการณ์เป็นผลรวมมาจาก “กระบวนการ” ความเปลี่ยนแปลงที่สั่งสมมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากการทำงานของปัจจัยเชิงโครงสร้าง หรืออาจมองว่าเหตุการณ์เป็นผลมาจาก “การกระทำของตัวแสดง” อย่างไรก็ตาม ดังที่ วิลเลียม เอช ซีเวลล์ (William H. Sewell) ได้ตั้งข้อสังเกตเป็นอย่างดีว่า แม้เหตุการณ์จะเป็นผลมาจากกระบวนการหรือโครงสร้างขนาดใหญ่ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเหตุการณ์สำคัญ ๆ

ทางประวัติศาสตร์มีแนวโน้มที่จะแปลงเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางสังคมในลักษณะที่ไม่อาจคาดการณ์ได้ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ผิดแผกไปจาก “วิถีปกติ” ทางสังคมหรือกระทั่งเป็น “รอยแยก” (rupture) ซึ่งในท้ายที่สุดส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง (Sewell, 1996, pp. 842–843) หากพิจารณาในแง่นี้ อาจสามารถนิยาม “เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน” ได้ว่าเป็น “เหตุการณ์ที่กระทบ แปลงเปลี่ยน หรือขัดแย้งต่อความคิดความเชื่อของผู้คนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง” (McAdam & Sewell, 2001, p. 112) โดยเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรงโดยรัฐต่อพลเมือง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนมุมมองและความรู้สึกของพลเมืองที่มีต่อรัฐ

แนวคิดเหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยนโครงสร้างมักจะถูกนำไปใช้ในการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมการเมืองในหลายลักษณะ โดยเฉพาะขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม ดังตัวอย่างงานของเดวิด เฮสส์ (David Hess) และไบรอัน มาร์ติน (Brian Martin) โดยทั้งสองชี้ว่าเหตุการณ์ปราบปรามประชาชนโดยรัฐสามารถเป็นตัวจุดชนวนการเคลื่อนไหวให้กับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมได้ ทั้งนี้เงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้เหตุการณ์การปราบปรามประชาชนจะยกระดับกลายเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยนได้มีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ *ประการแรก* ประชาชนต้องมองว่าการปราบปรามประชาชนโดยรัฐเป็นการดำเนินการที่ “อยุติธรรม” *ประการที่ 2* ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการปราบปรามจำเป็นต้องมีการเผยแพร่ไปสู่ประชาชนในวงกว้างได้ (Hess & Martin, 2006, pp. 251–252)

จากที่กล่าวมาจะพบว่า สิ่งที่เกิดจากเหตุการณ์เชิงประวัติศาสตร์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยนโครงสร้างมักเกี่ยวข้องกับ “ความทรงจำ” ของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปราบปรามหรือการใช้ความรุนแรงต่อประชาชนโดยรัฐที่มักจะส่งผลให้เกิด “บาดแผล” (trauma) ในความทรงจำหรือจิตใจของผู้คนอย่างถาวร ความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ปิโตร์ ชตอมพ์กา (Piotr Sztompka) ชี้ว่ามักจะเป็นบาดแผลที่สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ครอบคลุม สั่นคลอนรากฐานความคิดความเชื่อ (Sztompka, 2004) แน่่อนว่าความทรงจำร่วมของสังคมย่อมสามารถเยียวยาได้หลังจากเวลาผ่านไป แต่สิ่งที่ทำให้เหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยนมีความแตกต่างจากเหตุการณ์สำคัญอื่น ๆ คือ แนวโน้มที่สังคมจะใช้เหตุการณ์ดังกล่าวเป็นหมุดหมายในการเปรียบเทียบ หรือเทียบเคียงเหตุการณ์อื่น ๆ เข้ากับเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน รวมทั้งความพยายามในการ “รำลึก” ถึงเหตุการณ์เพื่อสะท้อนภาพความทรงจำอย่างต่อเนื่อง (Coming, Gaidys, & Schuman, 2013, p. 376)

ทั้งนี้ หัวใจสำคัญของ “ความทรงจำ” คือ “การวางกรอบ” (framing) การสร้างความทรงจำ กระบวนการดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับบทบาทของตัวแสดงที่ใช้เหตุการณ์ที่ผ่านมาในอดีตในแนวทางที่สร้างข้อถกเถียงหรือความตระหนักในวงกว้างเพื่อท้าทายสถานะของผู้มีอำนาจหรือผู้กำหนดนโยบาย โดยมีเป้าหมายสำคัญที่สุด นั่นคือความต้องการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างนั่นเอง ในแง่นี้ “การวางกรอบการสร้างความทรงจำ” จึงมีบทบาทสำคัญทั้งในแง่ของ “การเอื้อ” ต่อตัวแสดงบางกลุ่ม ซึ่งมักเป็นตัวแสดงที่เข้ามาท้าทายอำนาจ ขณะเดียวกันยังส่งผลต่อการ “จำกัดทางเลือก” ในการเคลื่อนไหวของตัวแสดงบางกลุ่ม โดยเฉพาะตัวแสดงที่อยู่ในอำนาจรัฐ หรือในคำของคาร์โล บาस्ता (Karlo Basta) ที่ว่า “การติดกับดักทางวาทกรรม” (discursively trapping) นั่นเอง (Basta, 2018, p. 1250)

ในการประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในการศึกษาเหตุการณ์ควังจู 1980 จะมุ่งเน้นแง่มุมสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ *ประการแรก* เงื่อนไขหรือกลไกที่ทำให้เหตุการณ์ควังจูกลายเป็นเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเปลี่ยนแปลงในแงุ่มที่เกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยและการสร้างความมั่นคง และยังยืนยันให้กับประชาธิปไตย *ประการที่ 2* การเมืองว่าด้วยความทรงจำหรือการวางกรอบการสร้างความทรงจำของตัวแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ส่งผลทั้งในแง่ของการเอื้อต่อการดำเนินการของตัวแสดงบางกลุ่ม และการจำกัดทางเลือกของตัวแสดงบางกลุ่ม ดังนั้น การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้จึงพยายามประสาน “เหตุการณ์สำคัญ” และเชื่อมโยงให้เห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อ “ตัวแสดง” อย่างไร

เหตุการณ์ควังจูและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้

ก่อนจะกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูและการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยจะเริ่มต้นจากการกล่าวถึงประวัติศาสตร์ทางการเมืองเกาหลีใต้ ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์ควังจูโดยสังเขป นับตั้งแต่ก่อตั้งประเทศเป็นต้นมา การเมืองเกาหลีใต้ได้ตกอยู่ภายใต้การปกครองในระบอบอำนาจนิยมมาโดยตลอด ไม่ว่าจะเป็นอยู่ภายใต้ผู้นำเผด็จการพลเรือนหรือทหารก็ตาม โดยในช่วงแรก สหรัฐอเมริกาได้ทำการสนับสนุนการดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดีอีซึงมัน (Syngman Rhee) และจากภัยคุกคามของเกาหลีเหนือ รวมถึงอุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ทำให้สหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับเป้าหมายด้าน “ความมั่นคง” และ “เสถียรภาพ” มากกว่า “การปลูกฝังประชาธิปไตย” ให้กับเกาหลีใต้ ดังนั้น จึงยอมรับการปกครองในลักษณะอำนาจนิยมของประธานาธิบดีอีซึงมัน (Park, 2012)

หลังจากที่ประธานาธิบดีซึ่งมันถูกกดดันให้ลงจากอำนาจ เกาหลีใต้เริ่มมีความหวังในประชาธิปไตยในช่วงเวลาสั้น ๆ แต่ไม่นานนักก็เกิดการยึดอำนาจโดยนายพลพัคจ็องฮี (Park Chung-hee) ก่อนที่จะดำรงตำแหน่งมาอย่างยาวนาน จนกระทั่งถูกลอบสังหารในปี 1979 แม้อาจมีข้อถกเถียงได้ว่าการขึ้นสู่อำนาจของพัคจ็องฮีมาจากการเลือกตั้ง แต่ในการเลือกตั้งมีการอาศัยกลไกอำนาจรัฐเข้าช่วยเหลือ (Nuangjamnong, 2020a, pp. 45–46) อีกทั้งในการปกครองมักจะมีการใช้อำนาจรัฐในทางละเมิดสิทธิมนุษยชน และกดทับฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองอยู่เสมอ ดังนั้นจึงมีการตั้งข้อสังเกตว่าการปกครองของพัคจ็องฮีมีลักษณะ “เผด็จการมวลชน” (mass dictatorship) (Lee, 2009) อย่างไรก็ตาม ปฏิเสธไม่ได้ว่าคุณูปการสำคัญประการหนึ่งของการปกครองภายใต้นายพลพัคจ็องฮีคือการขับเคลื่อนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญทำให้เกิดการขยายตัวของกลุ่มชนชั้นกลางรวมทั้งขบวนการนักศึกษา

การถึงแก่อสัญกรรมของประธานาธิบดีพัคจ็องฮีได้นำมาซึ่งความหวังของการเริ่มต้นปลูกฝังเมล็ดพันธุ์ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ ในครั้งนั้น ตัวแสดงหลัก ๆ ในการเมืองเกาหลีใต้จะมีข้อตกลงร่วมกันที่จะเตรียมการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นผู้นำเหล่าทัพที่พร้อมจะยุติบทบาททางการเมือง รัฐบาลรักษาการณ์ภายใต้ประธานาธิบดีชเว กยู-ฮา (Choi Kyu-ha) ที่เตรียมปล่อยนักโทษทางการเมือง คนสำคัญ หรือกระทั่งภาคประชาสังคมที่พร้อมยุติการเคลื่อนไหวเพื่อทำให้การเมืองมีเสถียรภาพมากที่สุด (Im, 1989) อย่างไรก็ตาม ภายใต้บรรยากาศในเชิงบวก นายทหารกลุ่มหนึ่งที่นำโดยนายพลช็อนดุษวัน โนแทอู (Roh Tae-woo) และกลุ่มลับที่มีชื่อว่า “กลุ่มแห่งความเป็นหนึ่ง” (Handhoe) ได้ทำการยึดอำนาจผู้บัญชาการทหารด้วยข้ออ้างด้านความมั่นคงและประเด็นเรื่องการจัดการกับคดีการลอบสังหารประธานาธิบดีพัคจ็องฮี แต่ในความเป็นจริงแล้ว มีการตั้งข้อสังเกตว่า สาเหตุของการยึดอำนาจมาจากความทะเยอทะยานทางการเมือง และการที่นายทหารกลุ่มนี้ได้รับข่าวกรองมาว่าผู้บัญชาการทหารเตรียมที่จะโยกย้ายนายทหารกลุ่มนี้จึงชิงลงมือก่อน (Moon, & Rhyu, 2011)

หลังการยึดอำนาจและตามมาด้วยการชุมนุมประท้วงทั่วทั้งประเทศ นายพลช็อนดุษวันได้ขยายขอบเขตการประกาศใช้กฎอัยการศึกให้ครอบคลุมทั่วประเทศ จับกุมนักการเมืองและนักเคลื่อนไหว พร้อมทั้งประกาศห้ามดำเนินกิจกรรมทางการเมืองทุกประเภท ในวันที่ 18 พฤษภาคม 1980 หรือหนึ่งวันหลังจากการขยายขอบเขต

การประกาศกฎอัยการศึก เหล่านักเรียนนักศึกษายังคงชุมนุมประท้วงอย่างสันติในเมืองควังจู ก่อนที่จะถูกปราบปรามอย่างรุนแรง เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ชาวเมืองควังจูไม่พอใจอย่างมากและเข้าร่วมกับนักเรียนนักศึกษา ก่อนผลักดันให้กองทัพออกจากเมืองได้ในวันที่ 21 พฤษภาคม และทำการยึดเมืองไว้ได้เป็นเวลา 5 วัน ก่อนที่รัฐบาลช็อนคฺว็อนจะส่งกองกำลัง 2 หมื่นนายพร้อมทั้งรถถัง 18 คันเข้ายึดเมืองควังจูกลับคืน (โปรดดู Shin, 2003; Lewis, 2002; Lee, 1999) เหตุการณ์ครั้งนั้นส่งผลทำให้มีผู้เสียชีวิตราว 200 คน อีกหลายร้อยคนสูญหาย และผู้บาดเจ็บนับพันราย (Lee, 2007) หลังจากเหตุการณ์ควังจู รัฐบาลช็อนคฺว็อนได้ยกระดับการกดขี่ การเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น ผ่านนโยบายช็องฮวา (Chonghwa หรือ cleanse) ที่มีการจับผู้ที่รัฐบาลมองว่ามีทัศนคติที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลไปปรับทัศนคติในพื้นที่ทางไกล รวมทั้งหมดมีผู้ถูกจับไปกว่า 6 หมื่นคน ขณะเดียวกันยังได้ประกาศกฎหมายปกป้องสังคม โดยให้อำนาจเจ้าหน้าที่รัฐจับกุมคุมขังผู้ที่มองว่าเป็น “ภัยต่อสังคม” (Lee, 2007, pp. 46–47) จากมาตรการดังกล่าวทำให้จำนวนครั้งของการชุมนุมประท้วงในปี 1982–83 ลดลงเหลือเพียงปีละ 279 และ 467 ครั้งตามลำดับ (Kim, 2016, p. 43)

ช่วงเวลาดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็น “ช่วงการกระชับอำนาจของเผด็จการอำนาจนิยม” (authoritarian consolidation) (Nuangjamnong, 2020b, pp. 157–159) ในช่วงเวลานี้ รัฐบาลช็อนคฺว็อนได้มีจุดยืนเกี่ยวกับเหตุการณ์ควังจูใน 2 ลักษณะ ได้แก่ *ประการแรก* การกลบเกลื่อนหรือสร้างภาพข้อเท็จจริง โดยในแถลงการณ์ครั้งแรกภายหลังจากการยึดเมืองควังจูกลับมาได้ รัฐบาลชี้ว่าเหตุการณ์นี้เกี่ยวข้องกับสายลับและนายคิมแดจุง (Kim Dae-jung) ขณะที่สาเหตุการเสียชีวิตมาจากการ “อุบัติเหตุเมาแล้วขับ” และ “การเสียชีวิตจากการถูกปืนจากฝั่งตนเองยิง” โดยมียอดผู้เสียชีวิตทั้งหมดอยู่ที่ 144 คน หลังจากนั้นไม่ถึงหนึ่งเดือน กองทัพพบก๊อปปี้แถลงการณ์มาอีกหนึ่งฉบับยืนยันว่าเป็นเหตุการณ์โดยสายลับและนายคิมแดจุง และชี้ว่าสาเหตุการตายมาจากการที่ผู้ชุมนุมยึดปืนกลและยิงไม่เล็งท่อนำ (Choi, 1999, p. 22) *ประการที่ 2* การปิดกั้นไม่ให้ภาคประชาสังคมพูดถึงหรือรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือทางกฎหมายดังที่ได้กล่าวไปแล้ว แม้กระทั่งการเดินทางไปเคารพผู้เสียชีวิตของญาติในวันครบรอบเหตุการณ์ยังไม่อาจทำได้ โดยผู้ที่ฝ่าฝืนจะลงโทษจากกฎหมายปกป้องสังคมหรือกฎหมายความมั่นคงของรัฐ (Lewis, 2002) ขณะเดียวกัน การกล่าวถึงเหตุการณ์ควังจูอาจเรียกได้ว่าเป็น “สิ่งต้องห้าม” (taboo)

โดยเฉพาะการพูดถึงผ่านสื่อมวลชน แม้จะมีหนังสือเล่มสำคัญแอบตีพิมพ์ออกมา นั่นคือ “บันทึกวังจู” (Kwangju Diary) (Lee, 1999) ในปี 1985 แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การตีพิมพ์ได้ถูกรัฐบาลจับกุม (Kong, 2021, p. 3)

อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดทางกฎหมายและการกดขี่ไม่สามารถสกัดกั้น การรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวได้ ต่อมาเหตุการณ์ดังกล่าวได้ยกระดับกลายเป็น “เหตุการณ์การเคลื่อนไหวประจำของมวลชน” (scheduled mass events) ที่พลเมือง จะทำการเคลื่อนไหวเมื่อครบรอบเหตุการณ์ดังกล่าว โดยในช่วงแรกในยุคเผด็จการ ชื่อนูดูวันมักจะเป็นการเคลื่อนไหวในหมู่แวดวงแคบ ๆ ของเครือญาติรวมถึงนักศึกษา ทั้งนี้ หนึ่งในวิธีการรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวของนักศึกษาคือ การ “ฆ่าตัวตาย” โดยนักเคลื่อนไหวในช่วงทศวรรษ 1980 มักจะยึดโยงทางจิตใจและความรู้สึกนึกคิด ทางศีลธรรมเข้ากับการเคลื่อนไหวของประชาชนที่เมืองควังจู และพวกเขามักจะ “รู้สึกผิด” กับบุคคลเหล่านั้น ดังจะเห็นได้จากจดหมายของหนึ่งในนักศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติโซล (Seoul National University) ผู้ที่ฆ่าตัวตายด้วยการกระโดด แม่น้ำฮันเมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม 1986 ที่ระบุว่า “ฉันไม่สามารถจัดการกับภาระ ทางความรู้สึกผิดได้อีกต่อไป” โดยพวกเขามักจะมีความรู้สึก “ผิดบาป” ที่ไม่อาจ เรียกรับรองความเป็นธรรม หรือสานต่อภารกิจของวีรชนควังจูได้ (Cheon, 2019, pp. 239–242)

สำหรับนักเคลื่อนไหวและคนในรุ่นทศวรรษ 1980 เหตุการณ์ควังจูได้ก่อร่าง กลายเป็นสิ่งที่เรียกว่า “จิตวิญญาณแห่งควังจู” (Kwangju spirit) ซึ่งลินดา ลิวอิส (Linda Lewis) ได้ให้คำจำกัดความว่ามีความเกี่ยวเนื่องกับ “ประชาธิปไตย” และ “อิสรภาพ” (independence) โดยความหมายทั้งสองนั้นสะท้อนให้เห็นถึงแง่มุม ของความเป็นอิสระจากการแทรกแซงของจักรวรรดินิยมอเมริกัน (Lewis, 2002, pp. 144–151) อนึ่ง ต่อประเด็นเรื่องความหมายทั้งสองนั้น ในสายตาของคนเกาหลีใต้ จำนวนมากในยุคนั้นมองว่า สหรัฐอเมริกาควรจะมีความพยายามมากกว่านี้ ในการสกัดกั้นเหตุการณ์การนองเลือด เนื่องจากโดยหลักการแล้วสหรัฐอเมริกา ยังเป็นผู้มีอำนาจควบคุมสั่งการกองทัพเกาหลีใต้ ด้วยเหตุนี้ สหรัฐอเมริกาจึงไม่ สามารถปฏิเสธความรับผิดชอบได้ (Kern, 2005, pp. 45–46) อย่างไรก็ตาม ในแง่มุมของสหรัฐอเมริกา อดีตเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำเกาหลีใต้ในช่วง เวลานั้นได้ชี้แจงไว้ในบันทึกว่า หลังจากการยึดอำนาจ สหรัฐอเมริกาได้แสดงความ เป็นห่วงต่อเหตุการณ์ที่อาจจะลุกลามบานปลาย และกล่าวเตือนให้หลีกเลี่ยง การใช้กำลังทหารเพื่อจัดการกับผู้ชุมนุม (Gleysteen, 1999) ขณะเดียวกัน มีการชี้

ให้เห็นว่า รัฐบาลช็อนดุกฮวันพยายามสร้างภาพให้เห็นว่าการดำเนินการปราบปรามประชาชนได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา (Breen, 2017)

สำหรับความหมายแรกนั้นที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตยนั้น แน่นอนว่า เหตุการณ์ควังจูไม่ใช่ครั้งแรกที่มีการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ที่ผ่านมา ขบวนการนักศึกษาเคยประสบกับความล้มเหลวในการเรียกร้องประชาธิปไตยมาแล้ว โดยเฉพาะหลังการลงจากอำนาจของประธานาธิบดีอีซึงมัน เหตุผลสำคัญที่ เหตุการณ์ควังจูกลายเป็นจุดเปลี่ยนในด้านการเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย มีด้วยกัน 2 ประการ ได้แก่ *ประการแรก* เหตุการณ์ควังจูเป็นภาพสะท้อนของ สิ่งที่เรียกว่า “ชุมชนโดยสมบูรณ์” (absolute community) ที่ในการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการปราบปรามจากรัฐบาลไม่มีการแบ่งแยกระหว่างชนชั้นหรือฝักฝ่าย *ประการที่ 2* เหตุการณ์ควังจูสะท้อนภาพ “สัจธรรม” (truth) บางประการ เช่น การใช้ความรุนแรงของรัฐต่อประชาชน การเรียกร้องประชาธิปไตย และการเรียกร้อง ความยุติธรรม สัจธรรมเหล่านี้ได้แสดงออกผ่าน “การเสียชีวิตด้วยชีวิต” ของชาวควังจู และการดำเนินการดังกล่าวเป็นการ “เขียนประวัติศาสตร์” และ “กำหนดเส้นทาง ประวัติศาสตร์” ด้วยตัวเองของชาวควังจู (Jung, 2003, pp. 247–250, 256–257)

สำหรับนัยประการแรก ได้ส่งผลตามมาทำให้ตัวแสดงสำคัญในการเรียกร้อง ประชาธิปไตยนั้นคือ ขบวนการนักศึกษาได้หันมาทบทวนแนวทางการเคลื่อนไหว ที่ผ่านมาของตน และได้ข้อสรุปว่า ในการเรียกร้องประชาธิปไตยไม่อาจเคลื่อนไหว อย่างเป็นเอกเทศ หากแต่ต้องแสวงหาพันธมิตร และหลอมรวมพลังของตัวแสดงต่าง ๆ ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ขบวนการนักศึกษาจึงมุ่งเน้นแสวงหาพันธมิตร กับกลุ่มผู้ใช้แรงงาน (Koo, 2001, pp. 106–108) เกษตรกร (Park, 2005, pp. 277–278) รวมถึงนักการเมืองฝ่ายค้าน (Cho, 1989, pp. 98–99) ในการนี้จึงมีการประดิษฐ์ วาทกรรมหรืออุดมการณ์การเคลื่อนไหวแบบใหม่ที่เรียกว่า “3 มิน” นั่นคือ “มินจุง (minjung or people) มินจก (minjok or nation) และมินจู (minju or democracy)” โดยมุ่งหวังให้เป็นอุดมการณ์ “กลาง” ที่สามารถหลอมรวมคนทุกกลุ่มในสังคม ให้สามารถเข้ามาร่วมเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตยได้ หากพิจารณา ในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่า เหตุการณ์ควังจูเป็นจุดเปลี่ยนทำให้ตัวแสดงทางการเมือง ในเกาหลีใต้ ที่แต่เดิมเคยเคลื่อนไหวอย่างแยกส่วน สามารถมารวมกลุ่มเคลื่อนไหว ได้อย่างเป็นเอกภาพนั่นเอง

หากขยายความแนวทางการเคลื่อนไหวของขบวนการนักศึกษาในช่วงก่อนการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยจะพบความแตกต่างในแนวทางอย่างชัดเจน กล่าวคือ นอกจากภาคประชาสังคมแต่ละกลุ่มจะเริ่มก่อร่างองค์การการเคลื่อนไหว เช่น ในกรณีนักศึกษา มีการตั้งกลุ่มพันธมิตรนักศึกษาแห่งชาติต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย (Chonhangnyon หรือ National Student Coalition for Democracy Struggle) กลุ่มแรงงานได้รวมตัวจัดตั้ง “สภาเกาหลีเพื่อสวัสดิการแรงงาน” (Hankuk nohyup หรือ Korean Council for Labor Welfare) กลุ่มศาสนาคริสต์ได้รวมกลุ่มจัดตั้ง “สมาคมบาทหลวงคาทอลิกเพื่อความยุติธรรม” (Catholic Priests’ Association for Justice) ขณะเดียวกันมีองค์กร “ข้ามกลุ่ม” ดังเช่น การรวมกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาและแรงงานในชื่อ “ขบวนการพันธมิตรเยาวชนเพื่อประชาธิปไตย (Minchongnyon หรือ Youth Coalition for Democracy Movement) รวมไปถึงองค์กรประสานงานเคลื่อนไหวในระดับชาติภายใต้ชื่อ สภาการเคลื่อนไหวเพื่อประชาชนและประชาธิปไตย (Minminhyop หรือ Council of Movement for People and Democracy) และสมัชชาแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตยและการรวมชาติ (Kungmin hoeui หรือ National Congress for Democracy and Reunification) ต่อมาองค์กรทั้งสองได้รวมกันเพื่อสร้างเอกภาพในการเคลื่อนไหวทางการเมือง (Kim, 2000, pp. 83–84)

สำหรับนัยประการที่ 2 เหตุการณ์ควังจูได้เป็น “ภาระทางจิตสำนึก” (debt consciousness) ของนักเคลื่อนไหวและชาวเกาหลีใต้ในยุคสมัยนั้น (Jung, 2003, pp. 256–257) นอกจากภาระแล้ว เหตุการณ์ควังจูแสดงให้เห็นถึง “ภาพอนาคตแบบใหม่” นั่นคือ “โลกแห่งความยุติธรรมและเสมอภาค” (world of justice and equality) ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างช่วงเวลาที่ชาวควังจูสามารถขับไล่กองทัพออกจากเมืองได้ในช่วงแรก และคนควังจูไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น หากแต่อยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคและมีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งนี้ ภาพดังกล่าวไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ เนื่องจากที่ผ่านมามักจะเคลื่อนไหวกันแบบแยกส่วน (Kim, 1999, p. 234) ขณะเดียวกัน สถานะของเมืองควังจูและผู้เสียสละที่เมืองควังจูได้ถูกมองว่าเป็นเหมือน “ผู้พลีชีพเพื่อประชาธิปไตย” (martyrs of democracy) และผู้ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ต่อไปจะเป็นผู้สืบทอดภารกิจที่ยังคงไม่เสร็จสิ้นของชาวควังจู นอกจากนี้ บทเรียนที่ควังจูสะท้อนให้ผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ว่าหากจะบรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงในลักษณะของ “การปฏิวัติ” ที่การเสียสละด้วยเลือดเนื้อและหยาดเหงื่อเป็นสิ่งจำเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้ (Lee, 2007, pp. 52–53)

ความหนักหนาของภาระทางจิตสำนึกเห็นได้จากข้อเท็จจริงที่ว่า นักศึกษาหลายคนในยุคนั้นเลือกที่จะ “ฆ่าตัวตาย” เพื่อบรรเทาภาระดังกล่าว ดังตัวอย่างของนักศึกษาคนหนึ่งฆ่าตัวตายที่กรุงโซลหลังจากเกิดเหตุการณ์ควังจูเพียง 3 วัน พร้อมกับไปรยบปสวเพื่อกระจายข่าวเหตุการณ์การปราบปรามประชาชนอย่างป่าเถื่อนของรัฐบาล หรือการเผาตัวตายของนักศึกษาอีกคนหนึ่งในหนึ่งสัปดาห์ให้หลังพร้อมกับกล่าวสุดท้ายที่ว่า “ผมยินดีที่จะเผาตัวเองตาย หากจะช่วยให้มิตรสหายร่วมอุดมการณ์จำนวนหนึ่งหันมาลุกขึ้นต่อต้านระบอบ (ช็อนดูฮวัน)” นอกจากการฆ่าตัวตายแล้ว ภาคประชาสังคมเลือกที่จะรื้อฟื้นและสานต่อ “ภารกิจที่ยังไม่เสร็จสิ้นของชาวควังจู” ดังกรณีขบวนการพันธมิตรเยาวชนเพื่อประชาธิปไตยที่ออกแถลงการณ์ในวาระครบรอบ 4 ปี เหตุการณ์ควังจูว่า “เราทุกคนควรจะทำเนติใหม่ในฐานะบุตรและธิดาของควังจูด้วยจิตวิญญาณแห่งการต่อสู้” หรือกรณีสมาคมเยาวชนแห่งช็อนนัม (Jeonnam Youth Association) ที่ออกแถลงการณ์ในปี 1984 ว่า “เราปฏิเสธการแสดงความเห็นใจหรือการเสียใจต่อโคกนาฏกรรมที่ควังจู แทนที่จะทำเช่นนั้น...เรากระตุ้นให้เยาวชนผลิตซ้ำจิตวิญญาณแห่งควังจูให้ขยายไปทั่วประเทศ” (Park, 2021, pp. 200–201) อนึ่ง วิธีการฆ่าตัวตายเช่นนี้สามารถพบได้ตั้งแต่ช่วงปลายโชช็อน (Chosun) โดยเฉพาะกลุ่มผู้นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก และในช่วงที่เกาหลีอยู่ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น (โปรดดู Kim et al., 2019)

ภาระทางจิตสำนึกไม่ได้จำกัดเฉพาะในหมู่นักเคลื่อนไหว ตัวแสดงภาคประชาสังคม หรือประชาชนทั่วไปเท่านั้น แม้กระทั่งในหมู่ทหารในกองทัพเองก็เช่นกัน ต้องแบกรับภาระดังกล่าวในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป กล่าวคือ เป็นภาระของ “ความผิดบาปหรือตราบาป” (stigma) ที่ฝังลึกในจิตใจของทหารในกองทัพ และมองว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้เกียรติยศของกองทัพต้องแปดเปื้อน โดยเฉพาะในสายตาของประชาชนทั่วไป แม้กระทั่งชนชั้นนำในรัฐบาลช็อนดูฮวันเองที่ร้อยละ 47.8 มองว่าการดำเนินการปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงที่เมืองควังจูเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น (Cho, 2003, p. 76) ความรู้สึกที่ฝังรากเหล่านี้ทำให้ทั้งกองทัพและชนชั้นนำในรัฐบาลพยายามหลีกเลี่ยง “ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย” ในลักษณะเดียวกับเหตุการณ์ควังจู และจากความรู้สึกนี้เองที่ส่งผลต่อการ “จำกัดทางเลือก” ของการใช้กำลังหรือความรุนแรงโดยกองทัพในการปราบปรามประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตย

ตัวอย่างของการแสดงออกของความรู้สึกเช่นนี้เห็นได้จากผลสำรวจความคิดเห็นชนชั้นนำในรัฐบาลต่อการใช้กำลังทหารในการปราบปรามผู้ชุมนุมในช่วงปี 1987 พบว่า ร้อยละ 44 ไม่เห็นด้วยต่อทางเลือกดังกล่าว และร้อยละ 8 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Cho, 2003, p. 75) หากมองในแง่นี้จะพบว่ามากกว่าครึ่งของชนชั้นนำในรัฐบาลไม่เห็นด้วยกับการใช้กำลังปราบปรามอย่างรุนแรง นอกจากภาพสะท้อนจากผลสำรวจดังกล่าว อีกหนึ่งตัวอย่างสำคัญของมุมมองที่ว่า “การใช้กำลังทหารปราบปรามอย่างรุนแรงไม่ใช่ทางเลือกอีกต่อไป” คือการที่นายทหารกลุ่มหนึ่งเดินทางไปพบกับนายทหารคนสนิทของประธานาธิบดีช็อนดุษวันเพื่อถ่ายทอดข้อความที่ว่า “การชุมนุมประท้วงของประชาชนเกิดขึ้นบนสาเหตุที่ชอบธรรมและการดำเนินการปราบปรามประชาชนจะเป็นหายนะ” ขณะเดียวกันนายทหารคนสนิทดังกล่าวยังกล่าวเตือนประธานาธิบดีช็อนดุษวันด้วยว่า หากรัฐบาลยึนกรานจะใช้กำลังทหารปราบปรามประชาชนอาจเกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย ที่ผู้บัญชาการปราบปรามจลาจลไม่ปราบปรามประชาชนตามคำสั่งรัฐบาลและหันมาใช้กำลังยึดอำนาจจากรัฐบาลแทน (Oberdorfer & Carlin, 2014)

กล่าวโดยสรุปถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ควังจูกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยจะพบว่า เหตุการณ์ควังจูมีจุดเริ่มต้นเป็น “เหตุการณ์ภายในที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน” (internal transformative event) ที่มีจุดเริ่มต้นจากความขัดแย้งระหว่างรัฐ (เผด็จการอำนาจนิยม) และพลเมืองที่เมืองควังจู ต่อมาเหตุการณ์ดังกล่าวได้ยกระดับกลายเป็น “เหตุการณ์การเคลื่อนไหวประจำของมวลชน” (scheduled mass events) ที่พลเมืองจะทำการเคลื่อนไหวเมื่อครบรอบเหตุการณ์ดังกล่าว โดยในช่วงแรกในยุคเผด็จการช็อนดุษวันมักจะเป็นการเคลื่อนไหวในหมู่แวดวงแคบ ๆ ของเครือญาติรวมถึงนักศึกษา ทั้งนี้ หนึ่งในวิธีการรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าวของนักศึกษาคือการ “ฆ่าตัวตาย” ต่อมาเมื่อพื้นที่ทางการเมืองเปิดกว้างมากขึ้น เหตุการณ์ดังกล่าวจึงได้รับการยกระดับเป็น “เหตุการณ์ที่มีการรำลึกประจำปี” นอกจากความสำคัญของเหตุการณ์ที่ได้รับการรำลึกทุกปีแล้ว เหตุการณ์ควังจูยังมีนัยสำคัญ 3 ประการที่เอื้อต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย

ประการแรก เหตุการณ์ควังจูเป็นเหตุการณ์ที่ช่วยถอดบทเรียนของการเคลื่อนไหวทำให้ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยหันมาร่วมมือกันอย่างเป็นปึกแผ่นมากขึ้น แทนที่จะเคลื่อนไหวอย่างเป็นเอกเทศในแบบเดิม โดยเฉพาะเมื่อความร่วมมืออยู่ในรูปแบบของ “โครงสร้างองค์กรที่เป็นทางการ” ผ่านการก่อรูป

เครือข่ายองค์กรความร่วมมือ สิ่งนี้เองที่สร้างน้ำหนักการต่อรองให้กับฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยอย่างมาก มีการแบ่งงานกันทำระหว่างฝ่ายเรียกร้อง ทั้งการเคลื่อนไหวบนท้องถนนที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องทั่วประเทศ และการเรียกร้องในพื้นที่ที่สถาบันการเมืองที่เป็นทางการ ผลจากการเคลื่อนไหวกดดันอย่างต่อเนื่องทำให้ระบอบอำนาจนิยมต้องยอมประนีประนอมและนำไปสู่การเจรจาว่ารัฐธรรมนูญจนถึงการจัดการเลือกตั้งในท้ายที่สุด

ประการที่ 2 เหตุการณ์ควังจูส่งผลอย่างมากในเชิงความรู้สึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างภาระทางจิตสำนึกและความรู้สึกในหมู่นักเคลื่อนไหว ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไปที่จะต้องสานต่อจิตวิญญาณดังกล่าวจนกว่าเป้าหมายของการสถาปนาประชาธิปไตยจะบรรลุผลสำเร็จที่น่าสนใจคือจิตวิญญาณดังกล่าวเกี่ยวข้องกับ “ความพร้อมที่จะเสียสละชีวิตและเลือดเนื้อ” เช่นเดียวกับประชาชนที่ควังจู ในช่วงแรกที่ระบอบการเมืองแบบอำนาจนิยมยังจำกัดพื้นที่ทางการเมืองการแสดงออกซึ่งจิตวิญญาณดังกล่าวยังสามารถกระทำได้อย่างจำกัด ดังนั้น นักเคลื่อนไหวจำนวนไม่น้อยจึงเลือกที่จะแสดงออกผ่านการฆ่าตัวตาย ต่อมาเมื่อพื้นที่เปิดกว้างมากขึ้น ภาระทางความรู้สึกดังกล่าวได้แปรเปลี่ยนเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ตัวแสดงต่าง ๆ ที่มีจุดยืนที่แตกต่างกันสามารถมี “จุดร่วมกันในทางความรู้สึกและเป้าหมาย” ได้

ประการที่ 3 การทำงานของปัจจัยทางความรู้สึกยังส่งผลในทางตรงกันข้ามกับ “ชนชั้นนำในระบอบเผด็จการอำนาจนิยม” กล่าวคือ คนกลุ่มนี้มองเหตุการณ์ควังจูในฐานะของ “ตราบาป” ของกองทัพ ที่ต้องพยายามหลีกเลี่ยง “ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย” ดังนั้น จึงพยายามหลีกเลี่ยงแนวทางการใช้กำลังทหารเพื่อปราบปรามประชาชน เมื่อพิจารณาในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่าเหตุการณ์ควังจูส่งผลทางอ้อมในการ “จำกัดทางเลือก” ของระบอบอำนาจนิยม รวมถึง “เพิ่มอำนาจต่อรองให้กับชนชั้นนำสายอ่อน” (soft-liners) ที่มักไม่เห็นด้วยกับแนวทางการใช้ความรุนแรง ในท้ายที่สุดระบอบอำนาจนิยมซ็อนคยูวันจำต้องยอมผ่อนคลายนโยบายและดำเนินการเจรจาเพื่อเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยในปี 1987

เหตุการณ์คว้งจูกับการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตย ในเกาหลีใต้

ก่อนจะกล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์คว้งจูกับการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ พึงจะกล่าวถึงแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยก่อน หากกล่าวโดยสรุป แนวคิดดังกล่าวสามารถกำหนดนิยามได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ นิยามขั้นต่ำที่มองว่าประชาธิปไตยจะมั่นคงและยั่งยืนก็ต่อเมื่อเงื่อนไขที่จะส่งผลต่อการ “ย้อนกลับไปสู่เผด็จการอำนาจนิยม” ได้รับการคลี่คลาย เงื่อนไขดังกล่าวมักจะเกี่ยวข้องกับ “ภัยคุกคามที่สำคัญของประชาธิปไตย” เช่น กองทัพ และชนชั้นนำในระบอบอำนาจนิยม ฯลฯ โดยหากสามารถลดบทบาทของตัวแสดงเหล่านี้ หรือทำให้ตัวแสดงเหล่านี้แสดงบทบาทที่เป็นกลางทางการเมืองย่อมเป็นตัวชี้วัดสำคัญของการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตย นิยามในอีกลักษณะหนึ่งคือนิยามขั้นสูง ซึ่งมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่ส่งผลทำให้ประชาธิปไตยยกระดับคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ทั้งแง่มุมของการปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การจำกัดอำนาจรัฐ โดยเฉพาะการใช้ อำนาจตามอำเภอใจ และการสถาปนาหลักนิติรัฐ เป็นต้น (Schedler, 1998)

จากนิยามดังกล่าวจะพบว่า เหตุการณ์คว้งจูก่อต่อการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนทั้งในสองลักษณะ ได้แก่ ลักษณะแรกเหตุการณ์คว้งจูก่อต่อการจำกัด ภัยคุกคามของประชาธิปไตยทั้งกองทัพหรือชนชั้นนำในระบอบอำนาจนิยม เนื่องจากทำให้ตัวแสดงเหล่านี้เห็นถึง “ต้นทุน” ของการทำรัฐประหารและการปราบปรามประชาชน ลักษณะที่ 2 เหตุการณ์คว้งจูก่อและการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านส่งผลตามมาทำให้หลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและนิติรัฐมีความมั่นคงและหนักแน่นมากขึ้น การใช้ อำนาจตามอำเภอใจของรัฐถูกจำกัดอย่างมาก ในทั้งสองลักษณะจุดเชื่อมโยงที่ทำให้เหตุการณ์คว้งจูก่อต่อการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยนั่นคือ การสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ในส่วนนี้จะอภิปรายถึงความเชื่อมโยงระหว่างการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ซึ่งมีจุดตั้งต้นในกรณีเหตุการณ์คว้งจูกับการสร้าง ความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตย

หากกล่าวถึงความพยายามในการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในเกาหลีใต้ ในความเป็นจริงแล้ว ความพยายามครั้งแรก ๆ เกิดขึ้นตั้งแต่รัฐธรรมนูญฉบับแรก (ปี 1948) ที่มีการระบุมาตราลงโทษผู้มีพฤติกรรมเป็นอริกับชาติในช่วงเวลาที่อยู่ภายใต้อาณานิคมญี่ปุ่น รวมถึงการมีการออกกฎหมายและตั้งคณะกรรมการ

พิเศษเพื่อดำเนินการดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ด้วยความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรมนุษย์อย่างเร่งด่วนในการสร้างชาติขึ้นมาใหม่ ทำให้มาตรการดังกล่าวไม่ได้รับการบังคับใช้ (Hahm & Kim, 2015, pp. 163–164; Han, 2008, pp. 666–667) หลังจากนั้นเป็นต้นมา ไม่เคยมีความพยายามในการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านเกิดขึ้นในเกาหลีใต้ ในทางกลับกัน รัฐบาลเผด็จการทั้งพลเรือนและทหาร ต่างใช้ความรุนแรงโดยรัฐต่อประชาชนมาโดยตลอด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ รัฐบาลเหล่านี้ได้สร้างความยุติธรรมอย่างต่อเนื่องต่อพลเมืองนั่นเอง โดยเฉพาะผ่านกฎหมายสำคัญ 2 ฉบับ นั่นคือ กฎหมายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และกฎหมายความมั่นคงแห่งชาติ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความรู้สึกคับข้องใจในความยุติธรรมจึงได้รับการสั่งสมมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่ที่อยู่ภายใต้การปกครองโดยญี่ปุ่นในปี 1910 และสั่งสมต่อเนื่องในยุคเผด็จการอำนาจนิยม โดยที่ไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด

หากจะกล่าวเฉพาะเหตุการณ์ควังจูจะพบว่าในสมัยประธานาธิบดีช็อนดุกฮวัน รัฐบาลได้ออกมาชี้แจงเกี่ยวกับเหตุการณ์นี้ 3 ครั้งด้วยกัน (โปรดดูตาราง 1) ได้แก่ ครั้งแรกเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 1980 หรือ 4 วัน หลังจากเกิดเหตุการณ์ ครั้งนั้นผู้ที่ออกมาแถลงคือศูนย์บัญชาการกฏอัยการศึก โดยมีการชี้แจงจำนวนผู้เสียชีวิตและสาเหตุของเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงกับนายคิมแดจุงและสายลับเกาหลีเหนือ ทั้งนี้ว่าสนใจว่า รัฐมองว่าผู้เสียชีวิตจำนวนไม่น้อยมาจากอุบัติเหตุและการยิงกันเอง ครั้งต่อมาเกิดขึ้นหลังจากครั้งแรกไม่ถึงหนึ่งเดือน (มิถุนายน 1980) โดยกองบัญชาการกองทัพบกเป็นผู้ออกมาชี้แจง เนื้อหาสำคัญคล้ายคลึงกับการแถลงครั้งแรก แต่มีการขยายความสาเหตุการเสียชีวิตเพิ่มเติมว่าผู้ชุมนุมได้ยึดปืนกลและทำการกราดยิงไม่เลือกหน้า

ตาราง 1 ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องเนื่องกับเหตุการณ์ควังจูในสมัยรัฐบาลช็อนดูฮวัน

ช่วงเวลา	ลำดับเหตุการณ์
18-27 พฤษภาคม 1980	- เหตุการณ์การปราบปรามประชาชนที่ควังจู
31 พฤษภาคม 1980	- ศูนย์บัญชาการกฏอัยการศึกออกแถลงการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ควังจู ซึ่งว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกี่ยวข้องกับนายคิมแดจุงและสายลับ และยอดผู้เสียชีวิตอยู่ที่ 144 คน (32 คนตายจากอุบัติเหตุรถยนต์ 15 คนเสียชีวิตจากการถูกปืนยิงจากฝั่งของตนเอง)
มิถุนายน 1980	- กองบัญชาการกองทัพบกออกแถลงการณ์ “ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์ควังจู” ย้ำว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกี่ยวกับสายลับและกลุ่มผู้สนับสนุนคิมแดจุง พร้อมชี้ว่าผู้ชุมนุมได้ยึดปืนกลและยิงไม่เล็งจนส่งผลให้มีผู้เสียชีวิตกว่า 120 คน
19 พฤษภาคม 1984	- ขบวนการนักศึกษาเริ่มใช้วาทกรรม “มวลงชน” (minjung) เชื่อมโยงกับกรณีควังจูเป็นครั้งแรก
7 มิถุนายน 1985	- รัฐมนตรีว่าการกระทรวงความมั่นคงแห่งชาติได้รายงานเหตุการณ์ควังจูต่อรัฐสภาประเด็นสำคัญได้แก่ การที่นักศึกษาเป็นฝ่ายโจมตีก่อน มีการใช้ปืนกลยิงใส่ทหาร รัฐบาลต้องบริหารจัดการเนื่องจากเกรงว่าเกาหลีเหนือจะแทรกแซง และรัฐบาลได้เน้นย้ำแก่กองกำลังว่าให้ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินให้น้อยที่สุด
สิงหาคม 1986	- ก่อตั้งสมาคมครอบครัวผู้เสียชีวิตเพื่อประชาธิปไตยเกาหลี (Korean Association of Bereaved Families for Democracy) โดยสมาชิกจำนวนไม่น้อยเป็นครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ควังจู

ที่มา: ปรับปรุงและประมวลจาก Clark (1988)

ครั้งสุดท้ายเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 7 มิถุนายน 1985 หลังการเลือกตั้งทั่วไปที่จัดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 1985 การเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคฝ่ายค้านได้รับคะแนนเสียงจำนวนมากเกินกว่าการคาดหมายของรัฐบาล แม้ว่าจะไม่สามารถควบคุมเสียงข้างมากในสภาได้ แต่ได้สร้างแรงกดดันอย่างมากต่อรัฐบาล โดยเฉพาะแรงกดดันให้รัฐบาลออกมาเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ควังจู ในครั้งนั้นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงความมั่นคงแห่งชาติได้รายงานเหตุการณ์ควังจูต่อรัฐสภาในหลายประเด็นสำคัญที่น่าสนใจเช่น การซื้อว่านนักศึกษาเป็นฝ่ายโจมตีก่อน อีกทั้งมีการใช้ปืนกลยิงใส่ทหาร การอธิบายความจำเป็นในการตอบสนองของรัฐบาล เนื่องจากเกรงว่าเกาหลีเหนือจะแทรกแซง และประการสุดท้าย รัฐบาลได้เน้นย้ำแก่กองกำลังควบคุมสถานการณ์ว่าให้ลดการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินให้น้อยที่สุด (Yoon, 1988, pp. 83-92) อีกหนึ่งประเด็นที่น่าสนใจคือชื่อเรียกของเหตุการณ์ โดยภาครัฐเรียกเหตุการณ์นี้ใน 2 ลักษณะว่า “การก่อการจลาจล” (riot หรือ pokdong ในภาษาเกาหลี) และ “เหตุการณ์” (incident หรือ satae) โดยคำแรกเป็นคำที่ค่อนข้างมีความหมายในเชิงลบ ขณะที่คำที่สองมีความหมายค่อนข้างเป็นกลางและมักใช้เป็นการทั่วไป (Park, 2021, p. 199)

หากพิจารณาในภาพรวมในยุครัฐบาลช็อนดุกวันจะพบว่า รัฐบาลมุ่งเน้นที่การ “ชี้แจงข้อมูลจากฝั่งรัฐบาล” เป็นหลัก และเนื้อหาในการชี้แจงมีแนวโน้มที่จะมองผู้ชุมนุมในเชิงลบในลักษณะที่เป็นสาเหตุของเหตุการณ์และการบาดเจ็บเสียชีวิต ขณะเดียวกันได้บังคับใช้มาตรการการกฎหมายที่เคร่งครัดในการจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ แน่นอนว่า แนวทางดังกล่าววนอกจากจะไม่สามารถเยียวยาผู้สูญเสียจากเหตุการณ์ สร้างความเข้าใจในหมู่สาธารณชนหรือธำรงความยุติธรรม ยังสร้างความคับข้องใจอย่างมากในหมู่ญาติผู้สูญเสียและสาธารณชนทั่วไป แต่ด้วยข้อจำกัดด้านพื้นที่การเมืองในช่วงเวลานี้ ทำให้การเคลื่อนไหวอย่างเปิดเผยเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างไรก็ตาม ตัวแสดงจากภาคประชาสังคมพยายามต่อสู้ด้วย “การเมืองว่าด้วยความทรงจำ” ด้วยวิถีทางต่าง ๆ ตั้งแต่การฆ่าตัวตายเพื่อใช้ความตายในการเปิดเผยและสร้างความตระหนักในหมู่สาธารณชน การใช้ชื่อเรียกเหตุการณ์ที่แตกต่างจากรัฐบาล โดยช่วงแรกมีการใช้คำว่า “การสังหารหมู่” (massacre หรือ haksal) เพื่อให้เห็นภาพ “การตกเป็นเหยื่อ” ต่อมาได้หันมาใช้คำว่า “การลุกฮือ” (uprising หรือ bonggi) และ “การตอบโต้อย่างชอบธรรม” (righteous action หรือ ueguh) โดยเป้าหมายของการเปลี่ยนชื่อเรียกเนื่องจากต้องการเปลี่ยนภาพของวีรชนควังจูจาก “เหยื่อ” ให้กลายเป็น “ผู้กระทำ” ที่บริสุทธิ์ (Park, 2021, p. 202)

หลังจากการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ขบวนการเรียกร้องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านได้ใช้โอกาสที่พื้นที่ทางการเมืองเปิดกว้างมากขึ้นในการยกระดับการเคลื่อนไหว ท่ามกลางบริบทดังกล่าว รัฐบาลโนแทนูได้พยายามตอบสนองด้วยการเสนอให้รัฐสภาชุดเก่าตั้งคณะกรรมการมาธิการเพื่อประชาธิปไตยและการปรองดองเพื่อสืบหาข้อเท็จจริง และเสนอแนะแนวทางต่อสภา ข้อเสนอแนะสำคัญของคณะกรรมการดังกล่าวมีด้วยกันหลายประการ ได้แก่ *ประการแรก* การออกมาขอโทษอย่างเป็นทางการต่อครอบครัวผู้เสียชีวิตและได้รับบาดเจ็บจากเหตุการณ์ *ประการที่ 2* การยอมรับและเปลี่ยนชื่อเรียก “เหตุการณ์ควังจู” ว่าเป็น “ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย” ไม่ใช่การดำเนินการของสายลับเกาหลีเหนือ *ประการที่ 3* การเตรียมมาตรการเยียวยาแก่ครอบครัวผู้สูญเสีย *ประการที่ 4* การสร้างอนุสรณ์สถานเพื่อรำลึกเหตุการณ์ควังจู หลังจากคณะกรรมการได้ออกข้อเสนอดังกล่าว รัฐบาลโนแทนูได้ตอบรับข้อเสนออย่างรวดเร็ว และได้ประกาศออกมาเป็น “มาตรการในการเยียวยากรณี ควังจู” ในวันที่ 1 เมษายน 1988 (Han, 2005, p. 1004)

การเคลื่อนไหวดังกล่าวของประธานาธิบดีโนแทนูมีความน่าสนใจหลายประการ *ประการแรก* ในแง่จังหวะเวลา ประธานาธิบดีโนแทนูเลือกประกาศมาตรการดังกล่าวในช่วงเวลาไม่ถึง 1 เดือนก่อนการเลือกตั้งทั่วไป (26 เมษายน 1988) หากพิจารณาในแง่นี้จะเห็นได้ว่าการดำเนินการดังกล่าวเป็นไปเพื่อ “การหาเสียง” *ประการที่ 2* หากพิจารณาโดยผิวเผิน สิ่งที่รัฐบาลโนแทนูดำเนินการค่อนข้างมีความครอบคลุม อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาอย่างละเอียดจะพบว่า สิ่งที่รัฐบาลโนแทนูยังไม่ได้ดำเนินการคือ “การแสวงหาข้อเท็จจริง” และ “การนำเอาคนผิดมาลงโทษ” ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่าน ต่อประเด็นนี้ รัฐบาลได้อ้างถึงข้อเสนอของคณะกรรมการว่า “จะเป็นการดีหากไม่ทำการสืบสวนเรื่องราวทั้งหมดของเหตุการณ์ควังจู เนื่องจากการแสวงหาข้อเท็จจริงจะเป็นสิ่งที่ยากลำบาก และเวลาได้ล่วงเลยมายาวนานหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว” (Han, 2005, p. 1004)

ตาราง 2 ลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ควังจูในสมัยรัฐบาลโนแทอู

ช่วงเวลา	ลำดับเหตุการณ์
กุมภาพันธ์ 1988	- รัฐสภาตั้งคณะกรรมการเพื่อประชาธิปไตยและการปรองดอง และได้เสนอให้เรียกเหตุการณ์ควังจูว่า “ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย 18 พฤษภาคม”
1 เมษายน 1988	- รัฐบาลโนแทอูออกมาขอโทษและจัดหามาตรการเยียวยาครอบครัวผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ควังจู พร้อมทั้งยอมรับว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นการเรียกร้องประชาธิปไตย
27 มิถุนายน 1988	- สภาตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีควังจู คณะดังกล่าวได้เริ่มสอบสวนระหว่างเดือนพฤศจิกายน 1988 ถึงกุมภาพันธ์ 1989 ก่อนถูกยุบหลังเกิดความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองในสภา
พฤศจิกายน 1988	- อดีตประธานาธิบดีช็อนดูฮวันถูกกดดันให้ออกมาขอโทษต่อสาธารณะกรณีควังจู หลังจากนั้นได้ไปอาศัยในวัดที่ห่างไกลเพื่อสำนึกผิด
31 ธันวาคม 1989	- อดีตประธานาธิบดีช็อนดูฮวันได้เข้าให้การแก่รัฐสภาทั้งเรื่องการยึดอำนาจและเหตุการณ์ควังจู
กรกฎาคม 1990	- สภาผ่านร่างกฎหมายจ่ายเงินชดเชยสำหรับเหยื่อกรณีควังจู

ที่มา: ประมวลจากหลายแหล่งโดยผู้เขียน

ผลการเลือกตั้งที่พรรครัฐบาลของนายโนแทอูไม่สามารถครองเสียงข้างมากในสภาได้ ขณะเดียวกันยังไม่สามารถได้รับที่นั่งในจังหวัดชอลนัมและเมืองควังจูได้เลยแม้แต่นั่งเดียว น่าจะเป็นภาพสะท้อนที่ดีประการหนึ่งว่า การประกาศมาตรการเกี่ยวกับควังจูของรัฐบาลยังไม่เป็นที่พึงพอใจในสายตาของประชาชน หลังการเลือกตั้ง พรรคฝ่ายค้านที่ครองเสียงข้างมากในสภาได้เสนอให้มีการตั้งคณะกรรมการพิเศษเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีควังจู คณะกรรมการดังกล่าวได้เริ่มกระบวนการสืบสวนระหว่างเดือนพฤศจิกายน 1988 ถึงกุมภาพันธ์ 1989 ได้จัดประชุมรวม 17 ครั้ง ได้มีการเรียกพยานเข้ามาให้การรวม 67 คน หลังการทำงานของคณะกรรมการ เป็นที่น่าสนใจว่า ก่อนที่คณะกรรมการพิเศษจะดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างเป็นทางการ อดีตประธานาธิบดีช็อนดูวันได้ออกมาขอโทษผ่านทางโทรทัศน์ในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน 1988 โดยเขาได้กล่าวว่า “ผมขอใช้ออกาสนี้ในการขอโทษเหยื่อ (กรณีควังจู) ทุกคน...ผมตระหนักดีว่าผมสมควรได้รับการลงโทษ...ผมจะรอกการพิพากษาของคุณ” (Mydans, 1988)

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่คณะกรรมการดังกล่าวจะสรุปผลการศึกษาออกมา รัฐบาลได้ทำการยุบคณะกรรมการดังกล่าว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งคือความขัดแย้งระหว่างพรรคฝ่ายค้านด้วยกันเอง ทั้งนี้ หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ว่าเมื่อวันที่ 23 มกราคม ค.ศ.1990 ได้เกิดการรวมพรรคการเมืองครั้งใหญ่ระหว่างพรรคของประธานาธิบดีโนแทอู และพรรคฝ่ายค้านหลัก 2 พรรคของนายคิมย็องซัม (Kim Young-sam) และนายคิมจองพิล (Kim Jong-pil) ทำให้อาจตั้งข้อสังเกตได้ว่าการยุบคณะกรรมการดังกล่าวอาจเป็น “หนึ่งในข้อตกลง” ระหว่างพรรครัฐบาลและฝ่ายค้านที่มารวมตัวกัน หลังจากการตั้งพรรคเสรีนิยมประชาธิปไตย (Democratic Liberal Party) รัฐบาลโนแทอูได้ผ่านร่างกฎหมายเพื่อเยียวยาบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่ควังจู (Lee, 2017, pp. 116-117)

โดยสรุปในสมัยรัฐบาลโนแทอู แม้ว่าจะเกิดความก้าวหน้าในเรื่องการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในหลายด้าน ทั้งการออกมาขอโทษ การเยียวยา และการฟื้นฟูคืนศักดิ์ศรี แต่สิ่งที่ยังขาดไปคือ “การดำเนินคดี” และ “การเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งหมด” โดยเฉพาะตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์นี้ ด้วยเหตุนี้ความพยายามเคลือบไหวเรียกร่องของภาคประชาสังคมจึงยังไม่ยุติ ความคาดหวังของภาคประชาสังคมจึงตกอยู่กับรัฐบาลคิมย็องซัม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็น “รัฐบาลพลเรือนที่แท้จริง” รัฐบาลแรก อย่างไรก็ตาม ความหวังดังกล่าวต้องดับลงไปหลังจากประธานาธิบดีคิมย็องซัมชี้ว่า “จะให้ประวัติศาสตร์เป็นผู้ตัดสิน” และอ้างว่า

“การลงโทษผู้กระทำผิดจะส่งผลให้เกิดกระแสความขัดแย้งในสังคมอีกครั้ง” (Han, 2005, p. 1005)

จากจุดยืนดังกล่าวของรัฐบาลทำให้ภาคประชาสังคมต้องเปลี่ยนแนวทางการเรียกร้อง จากเดิมที่มุ่งเน้นขับเคลื่อนผ่านสภา เป็นการมุ่งเน้นการฟ้องร้องผ่านกระบวนการยุติธรรม เริ่มจากการฟ้องร้องโดยพลเอกช็องช็องฮวา (Chung Seung-hwa) อดีตผู้บัญชาการกฏอัยการศึกพร้อมกับนายทหารอาวุโสรวม 38 คน ต่อมาช็อนดุษวัน โนแทฮู และนายทหารคนอื่น ๆ ที่มีส่วนร่วมในการยึดอำนาจในข้อหากบฏต่อผู้บังคับบัญชา (ก.ค. 1993) ตามมาด้วย การฟ้องร้องของเหยื่อกรณีควังจูและนายคิมแดจุงในกรณีการยึดอำนาจและปราบปรามประชาชนที่ควังจู (พ.ค.-ต.ค. 1994) การฟ้องร้องในหลายคดีเหล่านี้มักจะมีผลลัพธ์ในลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ อัยการสั่งไม่ฟ้องและโจทก์ได้ยื่นฟ้องต่อเนื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อการสั่งไม่ฟ้องของอัยการ สุดท้ายศาลรัฐธรรมนูญมักจะมีคำวินิจฉัยว่าการสั่งไม่ฟ้องของอัยการไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตัวแสดงในกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้มักจะมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังตัวอย่างคำวินิจฉัยของอัยการที่ว่า “แต่การฟ้องร้องเกรงว่าจะเป็นการฟื้นฟูการแตกแยกภายในชาติ และการเผชิญหน้า...พวกเขาเหล่านี้ (ช็อนดุษวันและคณะ) ได้ถูกตัดสินโดยประชาชนผ่านการพิจารณาในรัฐสภาในช่วงสาธารณรัฐที่ 5 แล้ว” (West, 1997, p. 105)

จากความตึงเครียดในช่องทางกระบวนการยุติธรรมทำให้ภาคประชาสังคมได้เปลี่ยนยุทธศาสตร์ใหม่ โดยมุ่งเน้นที่การเคลื่อนไหวใน 2 ระดับ ทั้งในระดับรัฐสภาผ่านการเสนอร่างกฎหมายเพื่อเอาผิดผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ควังจูและการยึดอำนาจและในระดับประชาสังคม ที่มีการรณรงค์ในวงกว้างเพื่อรวบรวมรายชื่อประชาชนที่เห็นด้วยกับร่างกฎหมายดังกล่าว ตัวอย่างการเคลื่อนไหวในระดับนี้ จะเห็นได้จากอาจารย์มหาวิทยาลัย 6,426 คน จาก 99 มหาวิทยาลัย กลุ่มบาทหลวงนิกายโรมันคาทอลิกและคริสตศาสนิกชนกว่า 120,000 คน และนักศึกษาจาก 100 มหาวิทยาลัยประกาศหยุดเรียนเพื่อเดินขบวนรณรงค์สนับสนุนร่างกฎหมายและเครือข่ายภาคประชาสังคม 297 องค์กรได้ตั้งคณะกรรมการฉุกเฉินเพื่อผลักดันให้มีการร่างกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้มีส่วนสังหารประชาชนในกรณีควังจูและร่วมกันล่ารายชื่อพลเมืองกว่า 1 ล้านรายชื่อ (Cho, 2003, pp. 580–581; Kim, 2000, pp. 115–116)

ในท้ายที่สุดด้วยปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากแรงกดดันจากภาคประชาชน ความนิยมทางการเมืองของประธานาธิบดีคิมย็องซัมที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง การเลือกตั้งทั่วไปที่กำลังจะมาถึง (เมษายน 1996) และกระแสข่าวเรื่องอื้อฉาวเกี่ยวกับอดีตประธานาธิบดีโนแทฮูและช็อนดุษวัน ได้ทำให้ประธานาธิบดีคิมย็องซัมยอมผ่านร่างกฎหมายพิเศษ 2 ฉบับ ได้แก่ กฎหมายยกเลิกการซื้อจำกัดด้านอายุความในอาชญากรรมที่ส่งผลต่อการบ่อนทำลายรัฐธรรมนูญ และกฎหมายพิเศษเกี่ยวกับเหตุการณ์ขบวนการประชาธิปไตย 18 พฤษภาคม หลังจากที่กฎหมายทั้ง 2 ฉบับผ่านสภา จำเลยรวม 16 คน รวมทั้งอดีตประธานาธิบดีโนแทฮูและช็อนดุษวัน ที่เข้าข่ายอาชญากรบ่อนทำลายรัฐธรรมนูญและผู้อยู่เบื้องหลังการสังหารปราบปรามประชาชนที่เมืองควังจู ได้ฟ้องร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ในท้ายที่สุดตุลาการเสียงข้างมากของศาลรัฐธรรมนูญตัดสินว่ากฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ แม้จะเป็นเช่นนั้น แต่เสียงข้างมากของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (5 ต่อ 4) ตีความว่ากฎหมายทั้ง 2 ฉบับขัดต่อรัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อกำหนดของรัฐธรรมนูญที่ระบุให้การลงมติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องได้คะแนนเสียงอย่างน้อย 2 ใน 3 หรือ 6 จาก 9 เสียง ทำให้กฎหมายทั้ง 2 ฉบับยังคงมีผลบังคับใช้ต่อไป ทั้งนี้เหตุผลสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญหยิบยกขึ้นมาประกอบคำตัดสิน เช่น กฎหมายมุ่งชำระประวัติศาสตร์และนำพาสังคมไปสู่เส้นทางที่ถูกต้อง กฎหมายมุ่งปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม ดังนั้น ผลประโยชน์ส่วนรวมจึงมีน้ำหนักเหนือผลประโยชน์ส่วนตัว (ของจำเลย) (Constitutional Court of Korea, 2008, pp. 269–270)

หลังจากการดำเนินคดีกับจำเลยทั้ง 16 คน จนถึงศาลฎีกา ได้มีการตัดสินโทษที่ลดหลั่นกันลงมาตั้งแต่จำคุกตลอดชีวิต (ช็อนดุษวัน) จำคุก 17 ปีครึ่ง (โนแทฮู) จนไปถึงรอลงอาญา แม้ว่าในท้ายที่สุดประธานาธิบดีคนถัดไปนั่นคือนายคิมแดจุง จะใช้อำนาจในการอภัยโทษแก่จำเลยเหล่านี้ แต่ผลการดำเนินคดีดังกล่าวได้สร้างนัยสำคัญตามมาหลายประการ ได้แก่ *ประการแรก* การดำเนินคดีครั้งนี้ได้สร้างบรรทัดฐานที่สำคัญในทางกฎหมายและทางการเมืองว่า การรัฐประหารและการใช้กำลังปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรงจะไม่ได้รับการยอมรับอีกต่อไปในสังคมการเมืองเกาหลีใต้ หากมีการกระทำเช่นนี้เกิดขึ้นอีกผลที่ตามมาคือการถูกดำเนินคดีตามกฎหมาย *ประการที่ 2* การยึดอำนาจที่สำเร็จไม่อาจเป็นสิ่งรับรองความชอบธรรมในการใช้อำนาจเสมอไป ต่อประเด็นนี้ แม้ว่าอัยการจะเคยมีคำวินิจฉัย (เมื่อครั้งสั่งไม่ฟ้อง) ว่าไม่มีการฉ้อฉลของการฟ้องร้องดำเนินคดีการยึดอำนาจที่ประสบผล

สำเร็จ แต่ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้สร้างบรรทัดฐานใหม่ขึ้นมาว่า แม้การยึดอำนาจจะสำเร็จ แต่ไม่ใช่สิ่งรับรองว่าผู้ที่อยู่ในอำนาจจะลอบย่นวลพันผิด ได้ตลอดไป

ประการที่ 3 การดำเนินคดีในกรณีของการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านไม่มีข้อจำกัดด้านอายุความ แม้เหตุการณ์ในลักษณะของ “ความยุติธรรม โดยรัฐหรือเจ้าหน้าที่รัฐ” จะล่วงเลยมาเป็นระยะเวลาเท่าใด แต่ข้อจำกัดด้านอายุ ความสามารถมิข้อยกเว้นได้ *ประการที่ 4* กฎหมายทั้ง 2 ฉบับ ไม่ได้มีเป้าประสงค์ เพียงแค่ “การดำเนินคดีกับอาชญากรรมที่บ่อนทำลายระเบียบของรัฐธรรมนูญ” เท่านั้น หากแต่ยังมีอีกแง่มุมหนึ่งที่สำคัญ นั่นคือ “การชำระประวัติศาสตร์” ใหม่ ในลักษณะที่รื้อฟื้นคืนเกียรติยศและศักดิ์ศรีของผู้ที่ถูกละเมิด ในแง่นี้ หลักการ ดังกล่าวจึงตรงกันข้ามกับคำกล่าวที่ว่า “ให้ประวัติศาสตร์ตัดสิน” ดังที่อัยการระบุไว้ เมื่อครั้งสั่งไม่ฟ้องหรือกระทั่งประธานาธิบดีคิมยังซัมได้กล่าวไว้ในเมื่อแรก รับตำแหน่ง *ประการที่ 5* การดำเนินคดีในลักษณะของการ “ชำระประวัติศาสตร์” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ “การฟื้นฟูหาคะเสี้ยน” ไม่ได้เป็นสิ่งที่ “สร้างความขัดแย้ง ทางสังคม” ตามที่ประธานาธิบดีคิมยังซัมหรือศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยไว้ในตอนแรก (กรณีที่มีมองว่าคำสั่งไม่ฟ้องของอัยการไม่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ) ในทางกลับกัน หลังจาก การดำเนินคดีกลับทำให้ “เงื่อนไขของความขัดแย้ง” คลี่คลายลงไป และความรู้สึก คับข้องใจจากความยุติธรรมได้รับการเยียวยา

ประการที่ 6 แม้ว่าคดีนี้จะเกี่ยวข้องกับ “การปราบปรามประชาชนโดยกองทัพ” แต่การดำเนินคดีครั้งนี้ไม่ได้สร้าง “บาดแผลให้กับกองทัพ” แต่อย่างใด สาเหตุที่เป็น เช่นนี้มีด้วยกันหลายข้อ ได้แก่ ข้อแรก การจำกัดขอบเขตของจำเลยที่เกี่ยวข้องกับคดี เพียงแค่ 16 คน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นนายทหารระดับสูงในกองทัพ ทำให้ทหารส่วนมาก ในกองทัพโดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการ มองว่าคดีดังกล่าวไม่ได้ส่งผลกระทบ ต่อพวกตน ข้อ 2 การสื่อสารอย่างชัดเจนตั้งแต่แรกของประธานาธิบดีคิมยังซัม หลังจากการประกาศใช้กฎหมายว่า “ด้วยการขจัดมรดกที่โชคร้ายและล้าสมัย ของการรัฐประหารโดยกองทัพ เราจะสามารถรื้อฟื้นเกียรติยศที่แท้จริงของกองทัพ และความภาคภูมิใจของชาติขึ้นมาได้” (Kim, 1996, p. 136) ข้อ 3 การดำเนินคดี ดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังจากที่ประธานาธิบดีคิมยังซัมดำเนินการ “ขจัดอิทธิพลของ กลุ่มทหารการเมือง” ออกจากกองทัพ ดังนั้น คนในกองทัพส่วนมากที่เป็น “ทหารมืออาชีพ” จึงไม่ได้มีปฏิกิริยาตอบสนองในเชิงลบมากนัก (Nuangjamnong, 2021) นอกจากการดำเนินคดีครั้งนี้จะไม่ได้สร้าง “บาดแผลให้กับกองทัพ” แล้ว

ในทางกลับกัน กลับส่งผลทำให้สังคมฟื้นคืนความไว้วางใจที่มีต่อกองทัพกลับมาอีกครั้ง เห็นได้จากแนวโน้มความเชื่อมั่นในสถาบันการเมืองในเกาหลีใต้ระหว่างปี 1996–2011 ที่กองทัพได้รับความเชื่อมั่นมาเป็นอันดับหนึ่งอย่างต่อเนื่อง (Park, 2014)

สรุป

ด้วยเหตุผลสำคัญ 3 ประการทำให้เหตุการณ์ควังจูเข้าข่ายเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการแปลงเปลี่ยน *ประการแรก* เหตุการณ์ควังจูเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดรอยแยกที่สำคัญในสังคมเกาหลีใต้ รอยแยกนี้เกี่ยวข้องกับมุมมองที่พลเมืองมีต่อรัฐ หรือหากกล่าวโดยเฉพาะเจาะจงนั้นคือกองทัพ แม้ว่าที่ผ่านมารัฐบาลเกาหลีใต้ภายใต้เผด็จการทั้งพลเรือนหรือทหารจะเคยมีการใช้กำลังปราบปรามประชาชนอย่างรุนแรง แต่มักจะไม่ได้มีลักษณะของ “เหตุการณ์ใหญ่” แต่มีลักษณะของการดำเนินคดีกับประชาชนตามกฎหมายความมั่นคงของรัฐหรือกฎหมายต่อต้านการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ หากมี “เหตุการณ์ปราบปรามครั้งใหญ่” ดังกรณีการลุกฮือของประชาชนที่เกาะเชจู (Jeju uprising) ในช่วงระหว่างปี 1948–1949 แต่เหตุการณ์ครั้งนั้นชาวเกาหลีใต้มองว่าต้นเหตุสำคัญคือสหรัฐอเมริกาที่เข้ามาปกครองและจัดการเลือกตั้งซึ่งอาจส่งผลตามมาทำให้เกิดการแบ่งแยกเกาหลี (Yang, 2018) รอยแยกระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและพลเรือนที่เกิดขึ้นตามมาจากเหตุการณ์ควังจูเห็นได้จากคำกล่าวของคิมฮึนซ็อก (Kim Eunsook) ผู้ร่วมก่อตั้งเหตุเผาอาคารสำนักข่าวสารออเมริกัน (United States Information Service) ที่เมืองพูซัน ที่ว่า “ฉันคิดว่านี่คือโคกนาฏกรรมที่เลวร้ายที่สุดในรอบ 5,000 ปี ของประวัติศาสตร์เกาหลี” หรือคำกล่าวของนายมุนบูชิก (Moon Bushik) นักศึกษาผู้ร่วมก่อตั้งขบวนการหนึ่งที่ว่า “แม้กระทั่งเผด็จการอย่างชิตเลอร์ยังไม่ทำการสังหารหมู่ประชาชนของตนเอง” (Park, 2021, p. 202)

ประการที่ 2 เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างบาดแผลและความรู้สึกกบฏต่อรัฐธรรมนูญไม่เฉพาะในหมู่ญาติผู้สูญเสีย หรือชาวเมืองควังจูเท่านั้น หากแต่รวมถึงชาวเกาหลีใต้ทั่วไปอีกด้วย ความรู้สึกที่ลึกซึ้งต่อเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้แม้ว่ารัฐบาลจะทำการปิดกั้นและกดทับการเคลื่อนไหว แต่ชาวเกาหลีใต้จำนวนไม่น้อย โดยเฉพาะกลุ่มนักศึกษา กลับพยายามแสดงออกเพื่อรำลึกและเรียกร้องความเป็นธรรม ในหลายกรณีดำเนินการด้วยการสละชีพของตนเอง *ประการที่ 3* มีความพยายามในการใช้เหตุการณ์ดังกล่าวในการขับเคลื่อน “การเมืองว่าด้วยความทรงจำ” โดยเฉพาะการใช้เพื่อวางกรอบการเคลื่อนไหวของฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตย เป็นที่น่าสนใจว่า

การดำเนินการดังกล่าวเกิดขึ้นภายใต้บริบทของการปิดกั้นข้อมูลข่าวสารของภาครัฐ รวมถึงการใช้กำลังปราบปรามความพยายามที่จะรำลึกถึงเหตุการณ์ดังกล่าว แต่ความพยายามเหล่านี้ของภาครัฐไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเหตุการณ์ควังจูสามารถแพร่กระจายได้ โดยเฉพาะในช่องทางใต้ดิน

ในช่วงทศวรรษที่ 1980 เหตุการณ์ควังจูในฐานะเหตุการณ์ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ในปี 1987 *ประการแรก* ฝ่ายเรียกร้องประชาธิปไตยได้ใช้ “การเมืองว่าด้วยความทรงจำ” ในการวางสถานะของเหตุการณ์ควังจูในฐานะของ “แนวทางการเคลื่อนไหว” และ “การสานต่อจิตวิญญาณและเป้าหมาย” การดำเนินการในลักษณะนี้ส่งผลทำให้ ตัวแสดงที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตยสามารถ “รวมพลัง” กันได้ จากเดิมที่มักจะแยกกันเคลื่อนไหว *ประการที่ 2* การเมืองว่าด้วยความทรงจำของเหตุการณ์ควังจู นอกจากจะทำงานในลักษณะของการเสริมแรงตัวแสดงที่เรียกร้องประชาธิปไตยแล้ว ยังส่งผลในลักษณะของการ “จำกัดทางเลือก” ของตัวแสดง ในระบอบเผด็จการอำนาจนิยมอีกด้วย กล่าวคือ เหตุการณ์ดังกล่าวสำหรับกองทัพแล้ว เป็น “บาดแผล” หรือ “ตราบาป” ที่ทำให้ประชาชนไม่เชื่อมั่นในการทำงานของ กองทัพ ในแง่นี้ทหารส่วนใหญ่ในกองทัพจึงไม่ประสงค์ที่จะให้เกิด “ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย” ในลักษณะเดียวกันนี้ ด้วยการให้กองทัพเข้าไปแปดเปื้อนเลือดของประชาชน จากการปราบปราม อีกทั้งทหารเหล่านี้ไม่ลังเลที่จะสะท้อนความคิดเห็นดังกล่าวไปยังผู้มีอำนาจ ที่วางแผนหรือเตรียมการใช้กองทัพในการปราบปรามประชาชนที่เคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย อาจจะด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประธานาธิบดีช็อนดูยวัน ยับยั้งแผนการใช้กองทัพเพื่อปราบปรามประชาชนอีกครั้งหนึ่ง

ภายหลังจากการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย เหตุการณ์ควังจูยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประชาธิปไตยในเกาหลีใต้มั่นคงและยั่งยืน โดยความพยายามในการสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านในเกาหลีใต้มีศูนย์กลางอยู่ที่เหตุการณ์ควังจูเป็นสำคัญ นับตั้งแต่พื้นที่ทางการเมืองได้เปิดกว้างหลังเป็นประชาธิปไตย ตัวแสดงต่าง ๆ ได้ร่วมกันเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมอย่างต่อเนื่อง และไม่หยุดยั้ง แม้ว่ารัฐบาลโนแทอูและคิมย็องซัมจะตอบสนองในเชิงบวกผ่านการขอโทษ การพินินเกียรตินยศและศักดิ์ศรีของเหยื่อ การชดเชยทางการเงินและสวัสดิการ แต่เนื่องจากการสืบหาข้อเท็จจริงและการดำเนินคดีเอาผิดกับผู้ที่เกี่ยวข้องหลังเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น ดังนั้น ความพยายามเรียกร้องความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านจึงยังไม่ยุติ ในท้ายที่สุดด้วยความเข้มแข็งของขบวนการเรียกร้อง

ความเป็นธรรมทำให้ความพยายามสถาปนาความยุติธรรมในระยะเปลี่ยนผ่านจึงเป็นผลสำเร็จ ผ่านการออกกฎหมายพิเศษเพื่อใช้เอาผิดกับผู้ที่ทำให้การรัฐประหารและปราบปรามประชาชนในเหตุการณ์ควังจู

ความสำเร็จดังกล่าวมีนัยสำคัญต่อการสร้างความมั่นคงและยั่งยืนให้กับประชาธิปไตยในเกาหลีได้อย่างมาก เนื่องจากการดำเนินคดีครั้งนี้ได้สร้างบรรทัดฐานสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมการเมืองเกาหลีใต้จะไม่มีวิถีทางอื่นในการเข้าสู่อำนาจที่จะได้รับการยอมรับ นอกเหนือจากการเลือกตั้งในแบบประชาธิปไตยและความพยายามในการทำลายกฎเกณฑ์ของการแข่งขันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยจะมีต้นทุนมหาศาล แม้ว่าผู้ดำเนินการจะประสบความสำเร็จในการยึดอำนาจหรือแม้ว่าจะพ้นเลยกำหนดอายุความแล้วก็ตาม

References

- Basta, K. (2018). The social construction of transformative political events. *Comparative Political Studies*, 51(10), 1243–1278. <https://doi.org/10.1177/0010414017740601>
- Breen, M. (2017). *The new Koreans: The story of a nation*. New York: Thomas Dunne Books.
- Cheon, J–H. (2019). Untimely death and martyrdom after May 1980: Suicide in the South Korea democracy movement seen through the case of Pak Sunghui. In C. Kim, J–W. Kim, H–S. Nam, & S–B. Suh (Eds.), *Beyond death: The politics of suicide and martyrdom in South Korea* (pp. 231–259). Seattle: University of Washington Press.
- Cho, J–K. (2003). The Kwangju uprising as a vehicle of democratization: A comparative perspective. In G–W. Shin & K–M. Hwang (Eds.), *Contentious Kwangju: The May 18 uprising in Korea's past and present* (pp. 67–86). Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.
- Cho, K. (2007). Transitional justice in Korea: Legally coping with past wrongs after democratization. *Pacific Rim Law and Policy Journal*, 16(3), 579–611.
- Cho, M–H. (1989). The new student movement in Korea: Emerging patterns of ideological orientation in the 1980s. *Korea Observer*, 20(1), 93–110.

- Choi, J-W. (1999). *The Gwangju Uprising: The pivotal democratic movement that changed the history of modern Korea* (Y-N. Yu, Trans.). New Jersey: Homa and Sekey Books.
- Clark, D. N. (Ed.). (1988). *The Kwangju Uprising: Shadows over the regime in South Korea*. Boulder: Westview Press.
- Constitutional Court of Korea. (2008). *Twenty years of the constitutional court of Korea*. Seoul: Constitutional Court of Korea.
- Corning, A., V. Gaidys, & Schuman, H. (2013). Transformative events and generational memory: A case study over time in Lithuania. *Sociological Forum*, 28(2), 373–394. <https://doi.org/10.1111/socf.12023>
- Gleysteen Jr., W. (1999). *Massive entanglement, marginal influence: Carter and Korea in crisis*. Washington D.C.: Brookings Institution Press.
- Hahm, C-H., & Kim, S-H. (2015). *Making we the people: Democratic constitutional founding in postwar Japan and South Korea*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Han, I-S. (2005). Kwangju and beyond: Coping with past state atrocities in South Korea. *Human Rights Quarterly*, 27(3), 998–1045.
- Han, S-W-D. (2008). Transitional justice: When justice strikes back—Case studies of delayed justice in Argentina and South Korea. *Houston Journal of International Law*, 30(3), 653–701.
- Hess, D., & Martin, B. (2006). Repression, backfire and the theory of transformative events. *Mobilization: An International Journal*, 11(2), 249–267. <https://doi.org/10.17813/maiq.11.2.3204855020732v63>
- Im, H-B. (1989). *Politics of transition: Democratic transition from authoritarian rule in South Korea*. [Unpublished doctoral dissertation]. IL.: The University of Chicago.
- Jung, K-S. (2003). The experience of the May 18 Uprising and the communal imagination. *New Political Science*, 25(2), 241–259. <https://doi.org/10.1080/07393140307191>

- Katsiaficas, G. (2012). *Asia unknown uprising vol. 1: South Korean social movement in the 21st century*. Oakland, CA: PM Press.
- Kern, T. (2005). Anti-Americanism in South Korea: From structural cleavages to protest. *Korea Journal*, 45(1), 257–288.
- Kim, C–R, Kim, J–W, Nam, H–S, & Suh, S–B (Eds.). (2019). *Beyond death: The politics of suicide and martyrdom in Korea*. Seattle: University of Washington Press.
- Kim, D–S. (1999). Meaning construction of the Kwangju Pro–Democratic Movement and the futuristic frame. *Korea Journal*, 39(2), 205–237.
- Kim, S–C. (2016). *Democratization and social movements in South Korea: Defiant institutionalization*. London: Routledge.
- Kim, S–H. (2000). *The politics of democratization in Korea: The role of civil society*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
- Kim, Y–C. (2003). The shadow of the Gwangju Uprising in the democratization of Korean politics. *New Political Science*, 25(2), 225–240.
- Kim, Y–S. (1996). Address by President Kim Young Sam on national policies for 1996: To build a first–class nation by righting the wrong of the past and improving the quality of life. *Korea Observer*, 27(1), 135–144.
- Kong, V. (2021). The past and present of cultural censorship in South Korea: Minjung art during and after the Gwangju Uprising. *The George Washington University Undergraduate Review*, 41–50. [https://doi.org/10.4079/2578-9201.4\(2021\).08](https://doi.org/10.4079/2578-9201.4(2021).08)
- Koo, H. (2001). *Korean workers: The culture and politics of class formation*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Lee, J–E. (1999). *Kwangju diary: Beyond death, beyond the darkness of the age*. (K–S. Seol & N. Mamatas, Trans.). Los Angeles: UCLA Asian Pacific Monograph Series.
- Lee, J–H. (2017). Transitional justice in South Korea. *Journal of Contemporary Korean Studies*, 4(2), 113–135.
- Lee, N–H. (2007). *The making of minjung: Democracy and the politics of representation in South Korea*. Ithaca: Cornell University Press.

- Lee, N-H. (2009). The theory of mass dictatorship: A re-examination of the Park Chung Hee period. *The Review of Korean Studies*, 12(3), 41-69.
- Lewis, L. (2002). *Laying claim to the memory of May: A look back at the 1980 Kwangju uprising*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- McAdam, D., & Sewell, Jr. W. (2001). It's about time: Temporality in the study of social movements and revolutions. In R. Aminzade (Ed.), *Silence and voice in the study of contentious politics* (pp. 89-125). Cambridge: Cambridge University Press.
- Moon, C-I., & Rhyu S-Y. (2011). Democratic transition, persistent civilian control over the military, and the South Korean anomaly. *Asian Journal of Political Science*, 19(3), 250-269.
- Mydans, S. (1988, November 23). Korean ex-president offers his apology for abuse of power. *The New York Times*, p. 1.
- Nuangjamnong, N. (2020a). Kanmueang wa duai phakkanmueang khong kaolitai nai yuk lang sam khim: Khwam plianplaeng lae khwam tonueang (in Thai). [South Korea's party politics in the Post-Three Kim Era: Changes and continuities]. *Journal of Political Science Review*, 6(2), 31-84.
- Nuangjamnong, N. (2020b). Yon phinit kan plian phan pai su prachathippatai nai kaolitai: Patisamphan choeng yutthasat rawang chon channam phak pracha sangkhom lae tua sadaeng chak phainok (in Thai). [Revisiting democratic transition in South Korea: Strategic interaction among elites, civil society and external actors]. *Journal of Social Research*, 43(1), 139-176.
- Nuangjamnong, N. (2021). Kan khuapkhum doi phonlaruean lae kan sang khwam mankhong hai kap prachathippatai nai kaolitai: Chak kan sang khwam pen thahan achip su kan sang khwam pen phonlaruean nai kongthap (in Thai). [Civilian control of the military and democratic consolidation in South Korea: From military professionalism to civilianization of military]. *Journal of Social Sciences*, 51(2), 28-53.
- Oberdorfer, D., & Carlin, R. (2014). *The two Koreas: A contemporary history* (3rd ed.). New York: Basic Books.

- Park, C-M. (2014). South Korea's disaffected democracy. In E. Fung & S. Drakeley (Eds.), *Democracy in Eastern Asia* (pp. 38-59). London: Routledge.
- Park, M. (2005). Organizing dissent against authoritarianism: The South Korean student movements in the 1980s. *Korea Journal*, 45(3), 260-289.
- Park, S-S. (2021). Remembering Gwangju: Memory work in the South Korean democratization movement, 1980-1987. *Research in Social Movements, Conflicts and Change*, 45, 191-209.
- Park, T-G. (2012). *An ally and empire: Two myths of South Korea-United States relations, 1945-80* (H. Cho, Trans.). Gyeonggi-do: The Academy of Korean Studies Press.
- Schedler, S. (1998). What is democratic consolidation? *Journal of Democracy*, 9(2), 91-107.
- Sewell, Jr. W. (1996). Historical events as transformations of structures: Inventing revolution at the Bastille. *Theory and Society*, 25(6), 841-881.
- Shin, G-W. (2003). Introduction. In G-W. Shin & K-M. Hwang (Eds.), *Contentious Kwangju: The May 18 uprising in Korea's past and present* (pp. xi-xxxi). Lanham: Rowman and Littlefield Publishers.
- Sztompka, P. (2004). The trauma of social change: A case of postcommunist societies. In J. Alexander, R. Eyerman, B. Giesen, N. Smelser, & P. Sztompka (Eds.), *Cultural trauma and collective identity* (pp. 155-195). Berkeley, CA.: University of California Press.
- West, J. (1997). Martial lawlessness: The legal aftermath of Kwangju. *Pacific Rim Law and Policy Journal*, 6(1), 85-168.
- Yang, J-S. (2018). The Jeju 4.3 Uprising and the United States: Remembering responsibility for the massacre. *S/N Korean Humanities*, 4(2), 39-65.
- Yoon, S-M. (1988). Report on the Kwangju Incident to the National Assembly National Defense Committee, June 7, 1985. In D.N., Clark (Ed.), *The Kwangju Uprising: Shadows over the regime in South Korea* (pp. 83-92). Boulder: Westview Press.